

GR. BETHLEN ISTVÁN

A jobb- és baloldali radikalizmus ellen

In: Bethlen István gróf beszédei és írásai. II. köt.
Budapest, 1933, Genius Könyvkiadó Rt. 24–26.

Gróf Bethlen István (1874–1946) politikus, 1921–1931 között miniszterelnök. Tilakozva az első világháború után bekövetkező baloldali fordulat ellen 1919-ben megalapította a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártját, majd az Antibolsevista Comitét. Kiemelkedő szerepe volt a háború, a forradalmak és a területi veszteségek miatt válságba jutott politikai rendszer stabilizálásában, a szociáldemokráciának a politikai rendszerbe integrálásában. Az általa létrehozott kormánypárt, az Egységes Párt számára kényelmes többséget biztosított. A gazdasági stabilitás megteremtése után kormánya aktív szociálpolitikát valósított meg: kötelező nyugdíj- és betegbiztosítást vezetett be, fejlesztette a népiskolai és közegészségügyi hálózatot, a törpebirtokok számát növelő, erősen korlátozott földreformot hajtott végre. Exminiszterelnökként Horthy politikai tanácsadója volt, a Főrendiház tagjaként vett részt a politikai életben. A világgazdasági válság kezelésére Keynes állami beavatkozáson nyugvó, munkaalkalmak teremtésével történő keresletpótló politikáját javasolta. Szemben állt a politikai rendszert jobbra tolni kívánó németbarát politikai erőkkal, a jogrend fenntartásának fontosságát hangsúlyozva ellenezte a zsidótörvények meghozatalát. 1944-ben az oroszok elfogták, a Szovjetunióba deportálták.

A forrás, az 1925. március 10-én a Vigadóban tartott beszéd organikus társadalom-szemléletet tükröz, a miniszterelnök a forradalmak során megbomlott egység helyreállítójaként legitimálja saját politikai programját.

Békét hirdettem a társadalmi osztályok, a felekezetek és a magyarok között. (Lelkes éljenzés és taps.) Azt hirdettem, hogy felemelkedésünk nem jelszavak és egymás közti harc árán és segítségével, hanem kizáróan produktív munkával érhető el. Ennek a politikának a kiindulási pontja a faluban feküdt és a munkát ott indítottuk meg, mert a forradalom hullámai a falut csak távolabbról érintették, mint a fővárost. Ott a lelkek megnyugvása hamarabb térhetett vissza és ez a politika ott hamarabb találhatott elismerésre. A forradalmak és az azután bekövetkezett események a magyar lelkeket a legmélyén rázták meg. Társadalmi osztályt társadalmi osztály ellen állítottak, bevitték a lelkekbe a gyűlöletet. Atomizáltak, részeire bontották a magyar társadalmat. Annak a politikának, amely újra akar építeni, a lelkek gyógyításán és összeforrasztásán kell megkezdenie a munkát. Hiszen, ha végignézzünk, faluhelyen is sikerült a különböző kategóriákat szembeállítani. Ha a szétbontott társadalmi rétegeket egy újabb nemzeti szintézisbe akarjuk összefogni,

akkor a munkát ott kell megkezdeni, hogy megadjuk minden társadalmi rétegnek a magáét, de ne kockáztassuk azt, ami a nemzeté. Az, hogy faluhelyen a maga méltó képviseltetéséhez juttattuk a kisemberek osztályát, részeltetjük a politikai hatalomban, hogy a mezőgazdasági munkásnak tanyát és földet adtunk, az ennek a szintézisnek egy etapéja, amely faluhelyen bizonyára azt fogja eredményezni, hogy a lelkek összeforradása előbb-utóbb bekövetkezik. De ugyanez az állapot a városokban. A forradalmak szembeállították a középosztályt a proletár rétegekkel. Detronizálták a középosztály vezető szerepét a városi közélet terén. A középosztály a forradalmak következtében és az azután bekövetkezett események folytán gazdaságilag is tönkrement. A mi feladatunk az volt, hogy az egyensúlyt a társadalmi osztályok között politikai téren újból helyreállítva, arra törekedjünk, hogy most már a magyar állam pénzügyeinek szanálásával kapcsolatban a középosztály gazdasági bajainak a szanálását is fokozatosan elérjük. De nemcsak az egyes társadalmi osztályokat állította a forradalom egymással szembe. Szembeállította a várost a faluval. A városnak a bajait orvosolni akarta a falu gazdasági szabadságának a megkötésével, holott a városi elemeknek is az az érdekük, hogy a falu prosperálhasson, mert a városok közjóléte a falvaknak a jólétéből fakad. Szembeállították végre a forradalmak a felekezeteket olyan formában, hogy gyűlöletet vittek be a lelkekbe, amely majdnem lehetetlenné tette most már éveken keresztül, hogy ugyanazt akaró magyarok egymásra találjanak. Háromévi munka után a falvakba kezd visszatérni a nyugalom. De döntő súllyal bír az, hogy most, az utolsó órában a kibékülésnek, a konszolidációnak azt a politikáját, amelyet az imént vázolni bátor voltam, meg lehet-e teremteni a városban is és elsősorban a főváros talaján is. Önök összegyűltek azért, hogy itt tanácskozzanak a főváros jövője felett, hogy maguknak irányt szabjanak és irányt vegyenek, hogy határozzanak azon kérdések felett, amelyek a főváros jövőjét eldöntik. Én azt hiszem, önöknek, akkor, amikor ezt az alapvető kérdést vetik fel, dönteniük kell a felett, hogy politizálni kell-e a fővárosnak, vagy pedig egyszerűen becsületes, puritán munkát végeznie. (Taps és éljenzés.) Vannak a magyar közéletben számottevő tényezők, akik azt hirdetik, hogy a világnézeti kérdések elintézése nélkül, hogy a nagy elvi problémák elintézése nélkül, nem lehet eredményes munkát végezni. (Közbeszólás: Nem is lehet.) Mindjárt be fogom bizonyítani, hogy lehet. (Hosszantartó, szünni nem akaró taps és éljenzés.) Azt mondják, hogy ezen kérdések eldöntése nélkül nem lehet eredményes munkát végezni, mert nincsenek kitzúve a célok, amelyek felé haladni akarunk.

Két irány van, amelyik ezt hirdeti. Az egyik azt mondja, hogy a zsidókérdés világnézeti kérdés, amelynek elintézése nélkül eredményes munkát a fővárosban végezni nem lehet. A másik irány pedig azt mondja, hogy a szélső radikális demokráciának megvalósítása nélkül nincs meg az az alap, amelyből kiindulva, sikeresen lehessen a főváros ügyeit szanálni. Legyen szabad nekem röviden ezzel a kérdéssel foglalkozni. Én azt hiszem és azt a tételt állítom föl és bizonyítani kívánom, hogy az első iránynak azért nincs igaza, mert a zsidókérdés nem világnézeti kérdés. Én nem ismerhetem el azt, hogy az én keresztény világnézetem üldözést parancsoljon bármivel szemben. (Úgy van! Úgy van! Hosszantartó taps.) Az én világnézetem azt parancsolja, hogy igenis, a bűnt, a hitványságot, a gyalázatot, a becstelenséget, az árulást és mindazt, amit rossznak nevezünk,

üldözünk, bárki kövesse azt el, legyen az keresztény, vagy másvallású. Az én keresztény világnézetem csak egyet tilt: azt, hogy érdem nélkül jutalmazzak embereket, hogy föl-emeljek üresfejű embereket. Ha zsidók követik el a bűnöket, meg kell fegyelmezni őket, nem azért, mert zsidók, hanem azért, mert bűnöket követtek el. És ha keresztények követik el a bűnöket, akkor nem szabad fölmenteni őket azért, mert keresztények és semmi egyebek. Ha keresztény felebarátainknak segíteni kívánunk, – amint kívánom és ezt a politikát követni fogom ezen túl is, – ennek útja nem az, hogy másokat üldözzek, hanem puritán, becsületes munkával igyekezzek hónuk alá nyúlni, igyekezzek mindazt megtenni, amit a keresztény szolidaritás velük szemben nekem előír. (Lelkes helyeslés.) De ott van a másik tábor, amely azt mondja, hogy csak radikális demokratikus intézmények realizálásával, a meglévő intézmények fölforgatásával, az erre vonatkozó világnézeti kérdések elintézésével lehet megteremtteni azt az alapot, amelyen azután eredményes gazdasági munkát lehet folytatni. A politika nem mindig alkotómunka. Az alkotómunka, az egyúttal mindig helyes politika. A politika lehet eszmei harc, amely eszméket kíván tisztázni, lehet harc, amely azt célozza, hogy elavult és az időknek meg nem felelő intézmények megszüntetessenek és leromboltassanak, de csak azért, hogy felettük más, megfelelő intézmények építtessenek fel. Végeredményben ez a politika építómunkát is végzett. Azt a politikát, amely kizáróan rombolásra tör, politikának nem ismerhetem el, az sem nem építés, sem nem alkotás, az tisztán és kizáróan rombolás. (Úgy van! Úgy van!) Vannak a történelemben pillanatok, amikor az eszmei harc, az eszméknek a forrongása közepette a pártok között az összecsapás nagy, alapvető problémák körül fontos és a nemzetre nézve kívánatos. Vannak pillanatok, amikor viszont elavult intézmények megszüntetése és lerombolása az egyedüli út, amely megnyitja a kaput az előrehaladásnak. Kérdezem azonban, hogy ma ilyen pillanatokot élünk-e? Én azt hiszem, hogy a viszonylagos jólét, a viszonylagos külső és belső béke az az idő, amikor az ilyen politikai harcoknak a kora következett be. De olyan pillanatokban, amelyeket ma élünk, amikor romokban hever ebben az országban minden, amit ezer éven keresztül őseink alkottak, amikor romokban hevernek ezeréves határaink, amikor romokban hever ezeréves alkotmányunk, amikor tönkrement az állam pénzügyileg, amikor a társadalomnak legfontosabb és életerős vezető osztályai pusztultak el, amikor nincs ennek a nemzetnek pénzügyi téren hitele, amikor romokban hevernek kulturális épületeink, amikor romokban hevernek városaink és házaink, akkor elvi harcot felidézni és azt kívánni, hogy meddő politizálással töltsük az időt, ahelyett, hogy hozzáfogjunk együttes erővel az építéshez, az nem politika, hanem könnyelmű játék a nemzet érdekeivel. (Hosszantartó, szünni nem akaró lelkes taps és éljenzés.) Ilyen időkben, amikor minden politikával vagy jeliszavakkal eltöltött perc veszteség a nemzet életében, ilyen időben azt mondani, hogy nem boldog a magyar, mert például az emigránsok tömege, még nincs idehaza, vagy nem boldog a magyar, mert közéletünk fontos kérdéseinek elintézését még egy pár ezer analfabéta, aki nincs benn a választójogban, a maga részéről nem intézheti, vagy hogy nem boldog a magyar azért, mert akad egy miniszterelnök, aki a parlamentben kurjongató legények között rendet teremt. (Hosszantartó, lelkes éljenzés és taps.) – ezt elhiszik elvakult, fanatizált, tudatlan tömegek, de a polgárság józan része sohasem hiszi el.

Nekünk nem világnézeti harcokra van most szükségünk, hanem alkotó munkára. Evvel nem azt akarom mondani, hogy ne legyen saját magunknak világnézetünk. Sőt ellenkezőleg. Megfelelő világnézet nélkül ki sem lehet tűzni a célokat, amelyek felé a politika halad. Azt sem akarom mondani, hogy már most mindenkivel kezdet foghatunk, akinek más világnézete van. Ilyen messze mennünk nem szabad. Azokkal nem haladhatunk együtt egyfelől, akik a keresztény világnézet ürügye alatt visszavonást, üldözést, kiirtást hirdetnek. Ezekkel mi nem mehetünk együtt, mert hiszen más céljaik vannak és nem a valódi építő munka az, amely őket vezeti. Nem mehetünk együtt azokkal a szélsőbaloldali politikusokkal sem, akik a maguk részéről, amint már azt kifejtettem, olyan szélső jelszavak megvalósítása révén látják a magyar jövőt maguk előtt lehetőknek, amelyeket sem nem osztunk és időszerűnek sem tartunk. De én csak annyit mondom, hogy fertőzött ágyba mi nem feketünk bele. Mi világnézeti salto mortalékat nem csinálhatunk. Mi a polgári társadalom Ocskay brigadérosaival³⁰ kezdet nem foghatunk. Nem foghatunk kezdet a szociáldemokrata párttal. Nem foghatunk kezdet ezzel a párttal azért, mert ez a párt lejtőre került. Amikor annak idején 1921-ben velük tárgyaltam, megmutattam azt az utat, amelyen haladva, ebben az országban hasznos tényezővé válhattak volna. De ennek előfeltétele az volt, hogy szakítsanak a kétértelműség politikájával, amelynek szemtanúi voltunk 1919-ben. Ha akartak volna ebben az országban újból tényezővé válni, férfiasan és bátran ki kellett volna mondaniuk, hogy szakítanak ezzel a kétértelműséggel, de szakítanak a nemzetietlenséggel is, (Úgy van! Úgy van!) szakítanak idebenn a pártban azokkal, akik nem szociáldemokraták, hanem kommunisták, szakítanak az emigránsokkal, (Úgy van! Úgy van!) szakítanak a forradalmi tendenciákkal, mert a mai időkben Magyarországot forradalmasítani még kétszeres bűn azzal az idővel szemben, amikor ezt tették. (Úgy van! Úgy van! Lelkes taps.) Ők akkor feltételeimet elfogadták. Becsaptak engem. Nem engem csaptak be egyedül, hanem önmagukat is. Mert ha most vannak nehézségeik a saját pártjukban, hogy azokat az elemeket kiközösítsék onnét, akik nem hozzájuk valók, és akiket velem szemben megtagadni mertek, a nyilvánosság előtt azonban védőszárnyaik alá vettek. [...]

Ezekben voltam bátor röviden vázolni azt a szituációt, amelyet a választások előestéjén, Budapesten látok. Önök tudják legjobban, hogy milyen politikát kövessenek, kikben bízzanak, kik azok a férfiak, akik egy egész élet munkásságával bebizonyították, hogy rendületlenül állottak a polgárság mellett, (Felkiáltások: Éljen Ripka Ferenc!) akiknek élete nem politizálással, hanem komoly alkotó munkával telt el. Én bízom abban, hogy a magyar főváros polgársága megőrzi józanságát és követni fogja azt az utat, amelyet becsületes, dolgozó férfiak neki mutatnak. Mert én előttem a fővárosról egy más kép lebeg, mint amelynek szemtanúi voltunk ezelőtt öt évvel. Én nem szeretném, hogy még egyszer mondható legyen a fővárosról az, hogy bűnös főváros, előttem a főváros a magyar nemzetnek, magyar államnak, országunknak, jelenünknek és jövőnknek reklámplakátja kell, hogy legyen. Ez a reklámplakát fénylő betűkkel dicsőítse ennek a nemzetnek józanságát, becsületességét, munkaképességét és a magyar nemzet géniuszát.

30 Értsd: áruólival. Ocskay László kuruc brigadéros II. Rákóczi Ferenc hadseregében, aki 1708 nyarán átállt a császári seregbe és ott ezredesi rangot kapott. Volt társai azonban két év múlva elkapták, haditörvénysék elé állították és halálra ítélték.